

Kuhinaa yleisön ja julkison rajalla

**Sonia Livingstone (toim.):
AUDIENCES AND PUBLICS.
WHEN CULTURAL
ENGAGEMENT MATTERS
FOR THE PUBLIC SPHERE**

Bristol, UK ja Portland, OR:
Intellect Books 2005. 244 s.

Kirjan toimittaja Sonia Livingstone lähtee johdannossaan siitä, että jos yleisö (*audience*) ja julkiso (*public*) on joskus voitukin nähdä toisistaan eroaviksi tai jopa toisilleen vastakkaisiksi, tämä käsitys on ongelmallistunut sitä mukaa kuin julkisoista on mediateknologian kehityksen myötä tullut yhä mediavälitteisempiä ja yleisöistä yhä osallistuvampia. Hänen mukaansa näin syntynyt tilanne haastaa teoretisoimaan ja tutkimaan, mitä yleisöjen ja julkisojen rajapinnalla on tarkemmin ottaen tapahtumassa. Kirjaan koottu artikkelit ovat tämän teeman kannalta kuitenkin melkoinen silisalaatti.

Vaikka on totta, että julkiso ja yleisö nähdään usein toisistaan eroaviksi tai toisilleen vastakkaisiksi, Livingstone piirtää tästä käsityksestä liian olkiukkomaisen kuvan. Toisin kuin hän antaa ymmärtää, eronteko ei implikoi näkemystä, että yleisö ja julkiso koostuisivat eri ihmisistä. Jo puhtaasti loogisin perustein on selvää, että yleisöys edeltää julkisuutta ja on sen välttämätön ehto. Ellei ole ollut tavalla tai toisella jonkin aiheen yleisönä, on aika vaikea osallistua sen julkiseen puintiin. Yleisöä ja julkisoa eri ilmiöinä pitävän ei ole ensinkään vaikea ymmärtää, että sama henkilö voi kuulua milloin yleisöön, milloin julkisoon. Eroavuudessa onkin kyse siitä, että yleisö ja julkiso edustavat – Parkin ja Blumerin käsittein – erilaisia vuorovaikutuksen ja joukkokäyttäytymisen muotoja: yleisönä asetetaan julkisen puheen ja toiminnan seuraajiksi, julkisoina taas julkisiksi puhujiksi ja toimijoiksi.

Tarkastelen seuraavassa kirjan artikkeleita tästä joukkokäyttäytymismuotojen avaamasta näkökulmasta.

Avausartikkelissaan Livingstone katsoo samaan tapaan kuin johdannossaan, että mediateknolo-

gian kehitys ja uudet mediamuodot – talk show televisiossa, chat Internetissä ja niin edespäin – ovat tehneet yleisön ja julkison erottamisen entistä vaikeammaksi. Niiden piirteet ovat alkaneet sekoittua tietyillä osin toisiinsa. Jottei julkisoa tässä tilanteessa romahtettaisi yleisöön eikä yleisöä julkisoon, Livingstone edellyttää niiden toisiinsa limittyneen rajapinnan ymmärtämistä omanlaisekseen kokonaisuudeksi, kansalaiskulttuuriksi (vai pitäisikö sanoa sivikulttuuriksi, *civic culture*). Näin hänestä vältettäisiin ”normatiivisen julkisuuskäsitteen hahmoton laajeneminen kattamaan kaikki [...] julkiset puhunta- ja osallistumismuodot” ja samalla silti tunnustettaisiin ”kansalaisyhteiskuntaan ja elämismaailmaan perustuvien” mediamuotojen (talk show, chat jne.) merkitys (s. 32).

Herää kuitenkin kysymys, miksi puhua normatiivisesta julkisuuskäsitteestä. Selvää näet on, että jos julkisuutta rajataan näillä tai noilla normatiivisilla kriteereillä, joukko aitoja julkisoja putoaa julkisuuden ulkopuolelle. Toisaalta selvää on myös (ja tätä Livingstone ajanee takaa), ettei kaikki julkisuudessa ilmenevä kuulu julkisuuden piiriin. Siihen kuuluvan erottaa siihen kuulumattomasta olennaisimmin juuri tietynlainen joukkokäyttäytymismuoto: julkisorooliin astutaan nostettaessa – mediassa tai muualla, sanallisesti tai muuten – jokin asia julkisuuteen tai puuttuttaessa julkisesti sinne jo nousseeseen asiaan. Tällöin siis kytkeydytään johonkin oman yksityismaailman ylittävään elämänpääpiiriin. Tällaista toimintaa voidaan toki arvioida normatiivisin kriteerein mutta normatiivisuuden ei pidä antaa määritellä sitä.

Voi kysyä sitäkin, onko mielekäs puhua nimenomaan yleisön ja julkison lisääntyvästä sekoittumisesta. Ainakin Dominique Mehl on eri linjoilla tutkiessaan artikkelissaan Ranskan television tunnustus-, talk show- ja tosi-tv-ohjelmia eli juuri ohjelmia, joiden Livingstone katsoo murentavan yleisön ja julkison eroa. Mehl ei kuitenkaan puhu yleisön ja julkison sekoittumisesta vaan yksityisen ja julkisen kietoutumisesta yhteen, yksityisen noususta julkisuuteen. Sitä, mitä tällöin rakentuu, hän ei kutsu kansalaiskulttuuriksi

vaan yksityisyysjulkisuudeksi. Hänenä se on muuttanut julkisuutta rajusti muuttaessaan ennen muuta ”tapaa käydä julkista keskustelua” (s. 92). Mainituissa ohjelmissa ei näet väitellä yleisin perustein vaan puhutaan omakohtaisten kokemusten tasolla. Esiintyjät ilmaisevat tunteitaan ja paljastavat kaistaleita elämästään kehittämättä niiden tiimoilta yleisempiä kysymyksiä.

Mehlin kuvaus vaikuttaa osuvalta. Toisaalta: miten niin nuo ohjelmat muuttaisivat julkisen keskustelun tapaa? Jos keskustelu niissä liikkuu henkilökohtaisella tasolla tarjoamatta varsinaisesti kiinnekohotia puuttumiselle, se on yksityistä keskustelua julkisuudessa, ei julkista keskustelua julkison roolissa. Yksityismaailmassa pyörivänä sen ei tällöin tarvitse vaikuttaa mitenkään julkisen keskustelun tapaan. Toisaalta vaikka tällaiset keskustelut liikkuisivatkin pääasiassa henkilökohtaisella tasolla, niiden yksiin jos toisiin puheenvuoroihin saattaa silti sisältyä omat ympyrät ylittävää ja julkiseen keskusteluun resonoivaa ainesta – seikka, jota voidaan selvittää vain tutkimalla keskusteluja puheenvuoro puheenvuorolta.

En myöskään oikein ymmärrä puhetta siitä, että tuollaisissa ohjelmissa yleisöstä tulisi toimija. Eiväthän niissä esiintyvät maallikot (osallistumaton studioyleisö pois luki) ole esiintyessään yleisön vaan esiintyjän roolissa. Siten asetelman sivusta seuraava vs. toimiva yleisö (saati julkiso) soveltaminen ontuu. Vastakohta-asetelmahan on tällöin yleisö vs. esiintyjät. Toisaalta esiintyjät voivat toimia joko yksityiskusteltelija- tai julkisorooleissa (tässä siis tämä jako astuu jaon yleisö vs. julkiso sijaan). Jälkimmäiseen rooliin he astuvat aina silloin, kun he puheenvuoroissaan ylittävät henkilökohtaisen maailmansa esimerkiksi kytkeytymällä julkisuudessa liikkuviin diskursseihin.

Missä yleisön ja julkison erottaminen on Livingstonesta pulmallista, siinä Daniel Dayan ei näe asiassa erityisempää ongelmaa. Yleisö on hänelle äärimuodossaan tilastollis-diskursiivinen luomus. Sitä ei siis ole olemassa sosiaalisena muodostumana. Julkiso taas on ”luonteeltaan kollektiivinen, yhtenäinen yksikkö, *ensemble*, jota luonnehtii

yhteinen sosiaalisuus, yhteinen identiteetti ja taju tästä identiteettistä” (s. 46). Dayan on yhtäältä Tarden jalanjäljillä korostaessaan, että julkisoija sitoo yhteen viestintä, ei fyysinen läsnäolo, ja kulkee toisaalta Deweyn ja Blumerin kintereillä todetessaan, että tyypillisimmät julkisot – asijulkisot – syntyvät ongelmien tiedostamisesta ja pyrkivät niiden ratkaisuun.

Dayanille yleisöt ja julkisot ovat tavallaan kuin kaksi olotilaa, joiden välillä on jatkuvaa kiertoa: syntyneen julkison jäsenet palaavat yleisöksi seurattessaan viestimistä toimintansa kulkua, ja toisaalta julkisot alkavat usein itää yleisön piirissä kun siellä reagoidaan johonkin viestintän kertomaan. Jälkimmäiseltä kannalta Dayan jakaa yleisön kuluttajayleisöön, joka on puhdas tilastollinen suure, ja tulkitsevaan yleisöön, joka sisältää jo julkisoijien ituja. Tämä voisi olla se yleisön ja julkison rajapinta, jota Livingstone kutsui kansalaiskulttuuriksi; tosin Dayan ei itse tee tällaista kytköstä kohdassa, jossa hän puuttuu lyhyesti keskusteluun tästä kulttuurista.

Dayan näkee julkisot mielestäni turhan ryhmämäisiksi, eräänlaisiksi yhteiskunnallisiksi liikkeiksi. Toisin kuin hän antaa ymmärtää (etenkin s. 55–56), julkisoksi eivät määrity esimerkiksi vain jonkin asian julkisuuteen nostaneet ja sitä ajavat tahot, vaan julkisoutta määrittävät kaikki julkiset puuttumiset tuohon asiaan. Näin määrittävän julkison piirissä voidaan sitten puhua asiaa ajavasta liikkeestä (Dayanilla julkiso) ja sen vastaliikkeistä (Dayanilla vastajulkisot) osajulkisoina. Se, ettei hän pane tarpeeksi painoa julkisille puuttumisille julkisouden määrittäjänä, johtunee hänen tavastaan pitää julkisoja kiinteinä muodostumina – pulma, joka näkyy kirjassa muuallakin.

Muista artikkeleista lähinnä vain Kirsten Drotnerin analysiilla matkaviestimistä on erityisempää annettavaa käsillä olevalle temalle. Hän väittää, että niiden yleistymisen aiheuttamat muutokset ”haastavat perinteisiä käsityksiämme siitä, kuinka yleisöt ja julkisot rakentuvat” (s. 201). Totta. Selväähän on, että julkisviestinnän kuten radion tai tv:n yleisönä toimiminen on erilaista kuin keskinäisviestintää edustavan

tekstarin lukeminen kännykästä. Aika outoa on, että Drotner ei vertaa ’matkaviestintäyleisöyttä’ kirjeiden, korttien ja lankapuheluiden vastaanottoon. Olisiko tuon yleisöyden (tai yleisöitymisen, *audiencing*) erityisyys kalvennut tässä vertailussa? Erityisyytenä toki säilyy se, että kännykkäpuheluja vastaanotetaan monesti julkisissa tiloissa ja yhteisissä.

Pohtiessaan matkaviestinnän merkitystä mahdollisen julkisoitumisen kannalta Drotner lähtee kansalaiskulttuurin käsitteestä, joskin minulle jäi hämäräksi, miksi. Joka tapauksessa yhdyin hänen kantaansa siinä, että matkaviestintä edesauttaa julkisoitumista vaikkapa mahdollistaessaan asiaan vihkiytyneiden nopean mobilisaation protesteihin, jotka jos mitkä ovat yksityisyyden ylittävää julkista puuttumista asioihin. Toisaalta matkaviestintä asettaa julkisoitumiselle omanlaisiaan rajoja: ”se sallii informaation levityksen laajalle mutta ei yksityiskohtaista argumentaatiota; asiakohtaisen toiminnan, mutta ei järjestelmällistä deliberaatiota” (s. 201). En silti sanoisi näiden(kään) näkökohtien pohjalta, että mobiilitekniologia mullistaa yleisön, julkison ja niiden suhteet: matkaviestinnänkin osalta asiaa määrittävät edellä esittämäni joukkokäyttyymismuodot.

Mirca Madianoun ja Ulrike Hanan Meinhofin artikkeleissa tarkastelun kohteena on se, missä näärin tietyt media- ja esitysmuodot voisivat kyetä kannustamaan yleisöjään julkiseen toimintaan. Heidän tutkimuksensa eivät kuitenkaan ulotu siihen, missä mitassa näin tapahtuu. Roberta Pearsonin ja Mäire Messenger Davisin teatteriyleisötutkimus tuntuu väen väkisin kirjan teemaan ängetyltä. Sonia Livingstone pohtii toisessa artikkelissaan, kuinka yksityisen ja julkisen raja muuttuu lasten, nuorten ja heidän perheidensä kannalta, kun uudet viestimet – etunenässä netti – tuppautuvat kodin piiriin. Yksi hänen huomionsa on, että lapset ja nuoret arvostavat yksityisyyttään ja vetäytyvät mieluusti sen piiriin – kuitenkin rakentaakseen uusin viestimin yhteyksiä tämän yksityisyyden yllä ystävä- ja vertaisverkostoihin.

Kirjan inspiroivinta antia on sen

lopussa oleva katsaus siihen, kuinka eri kielissä (saksa, tanska, kreikka, slovenia ja ranska) pyritään terminologisesti hallitsemaan sitä semanttista kenttää, jota englannin kielen nykyakateemisessa käytössä paimennetaan termeillä *audience* ja *public* (tai tarkemmin: termin *public* tietyillä erityismerkityksillä). Yritän palata tähän erittäin kiinnostavaan ja laajempaa tarkastelua ansaitsevaan aiheeseen jossain tuonnemmassa yhteydessä. Tässä riittääköön toteamus, että tämä kenttä kaipaa ilmiselvästi terminologista uudistamista – muuallakin kuin meillä.

VEIKKO PIETILÄ

Interaktiivinen digi-tv: hukattu mahdollisuus vai puhjennut kupla?

**Pertti Näränen:
DIGITAALINEN TELEVISIO.
ANALYYSIJÄ ALKUHISTORIASTA, VIESTINTÄPOLIITTISISTA HAASTEISTA JA TV-JÄRJESTELMÄN MUUTTUMISESTA.**

Tampere: Acta Universitatis
Tampereensis 1132, Tampere
University Press, 2006. 257 s.

Pertti Näräsen väitöskirja koostuu yhteenveto-osasta ja seitsemästä artikkelista, jotka on julkaistu vuosina 1999–2003 alan koti- ja ulkomaisissa tieteellisissä julkaisuissa tai kirjoissa. Artikkeliväitöskirja tuo mukanaan tietyn epäyhtenäisyyden, mutta samalla myös mahdollisuuden tarkastella jotakin ilmiötä monesta eri näkökulmasta.

Näränen toteaa, että väitöskirja keskittyy kuvaamaan television digitalisoinnin eurooppalaista syntyhistoriaa, siihen liittyviä viestintäpoliittisia haasteita ja ongelmakohtia sekä vaikutuksia tv-markkinoihin ja -sisältöihin. Hän ilmoittaa myös käsittelevänsä digitaaliseen televisioon liitetyjä yhteiskunnallisia lupauksia, kuten tv-journalismin ja televisiojulkisuuden kehittämisen kannalta kiinnostavia toiveita uusista vuorovaikutteisista palveluista.